

Llibres de cine (III) *La placenta dels somnis.* de Gabriel Genovart

Antoni Figuera

Ja va sense dir, noblesa obliga, que el que segueix no és un article de cine ni un comentari sobre un llibre. És qualque cosa més i qualque cosa menys: una mostra d'agraïment com a lector i un testimoni d'admiració com a cinèfil.

No tenc el gust de conèixer personalment Gabriel Genovart. Ni tan sols en coneixia la seva existència fins a l'afortunat dia que, en passar per davant del mostrador de la llibreria Embat, m'hi vaig topar amb la portada del seu llibre *La placenta dels somnis* (*Els mites, els contes i el cinema en la formació de l'afectivitat*); i molt particularment amb la reproducció a tota pàgina d'un d'aquells entranyables programes de mà (per la possessió del qual hauria venut aleshores ben gustosament l'ànima al dimoni), que reproduïa el cartell d'una de les meves pel·lícules fetitxe d'infància i adolescència: *Raíces profundas* de George Stevens. Després vaig saber que Gabriel Genovart havia col·laborat esporàdicament en aquestes mateixes pàgines de Temps Moderns. Per tot això, ningú podrà acusar-me d'amiguisme –i confii ser eximit també del pecat de vanitat oportunista– quan arriba el moment de parlar (simplement pel plaer de fer-ho) del seu magnífic llibre.

Record haver deixat escrit en certa ocasió –i deman disculpes per endavant per l'autocita– que el que més em rebentava en l'autor de *L'Odissea* (Homer) era el fet que més de dos mil·lennis abans m'hagués plagiat totes les idees i que ho hagués fet infinitament millor que no jo.

Bromes a part, aquest mateix sentiment de joiosa frustració és el que anava experimentant a mesura que m'endinsava en les superbes pàgines de *La placenta dels somnis*. Gradualment em sentia envaït per un sentiment de profunda i sana enveja, ja que aquest era justament el llibre que a mi m'hauria agradat escriure i que, per sort per al lector, ja no escriuré mai. I dic que "per sort" perquè Gabriel Genovart ja ho ha fet amb una profunditat i un rigor que jo, ni de prop, hauria aconseguit. Perquè és cert que –i aquí entrarien en joc les "afinitats

electives" de què parlava Goethe– la mesquina i egoista frustració que a un li pugui haver provocat el fet de llegir expressat per boca –per la ploma– d'un altre el que sempre ha pensat sobre el cine i la relació amb els mites i els somnis, ho compensa amb escreix la lectura –i relectura– d'una obra tan apassionant. Ah, aquell darrer capítol magistral dedicat a analitzar –que no a desmitificar– les arrels profundes del mite de Shane i la crida del turó llunyà; la petjada que la visió per primera vegada del film de George Stevens va deixar en el cor i la memòria de l'autor del llibre i de qui subscriu aquestes línies...! Si Gabriel Genovart pot parlar, en referir-se a la pel·lícula

la, d'un "duel a mort a l'OK Oasis", en clara referència al cine del seu poble natal, Artà, on, quan era nin, va assistir a l'estrena (Alan Ladd i Jack Palance tirotejant-se a mort en el *saloón* de Graffton) amb els mateixos ulls –se suposa– enlluernats i atònits amb què Ana Torrent contemplava fascinada les patètiques aventures de la criatura de Frankenstein en la, per a mi, millor pel·lícula de tota la història del cine espanyol, *El espíritu de la colmena* de Víctor Erice; jo també, per un simple reflex especular a partir

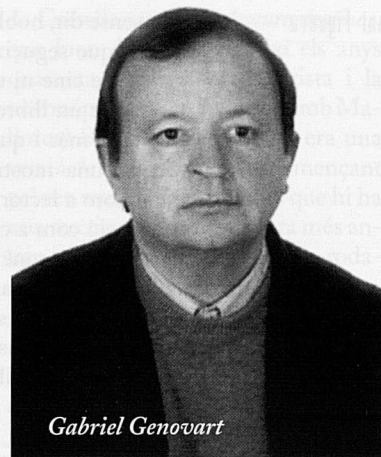

Raíces profundas

d'aquelles "afinitats electives" a què em referia abans, puc parlar amb coneixement de causa d'un "duel a mort a l'OK Balear" en una semblant clara al·lusió al cine de Palma –el teatre Balear, avui reconvertit en bingo: quins temps, Déu meu!– on jo vaig veure també per primera vegada *Raíces profundas*. Aquest cine –el Balear– que mereixia dir-se també Oasis, ja que en aquell mateix oasi cinematogràfic (única alternativa cultural de l'erm sociopolític de l'Espanya tota provinciana dels anys cinquanta) vaig tenir l'oportunitat que enriquessin la meva retina les imatges d'altres pel·lícules igualment estimades per Gabriel Genovart: *Cuando ruge la marabunta* de Byron Haskyn; *La senda de los elefantes* de William Dieterle; *Retorno al pasado* de Jacques Tourneur...

Si el discutit i discutible Guillermo Cabrera Infante ens parlava fa

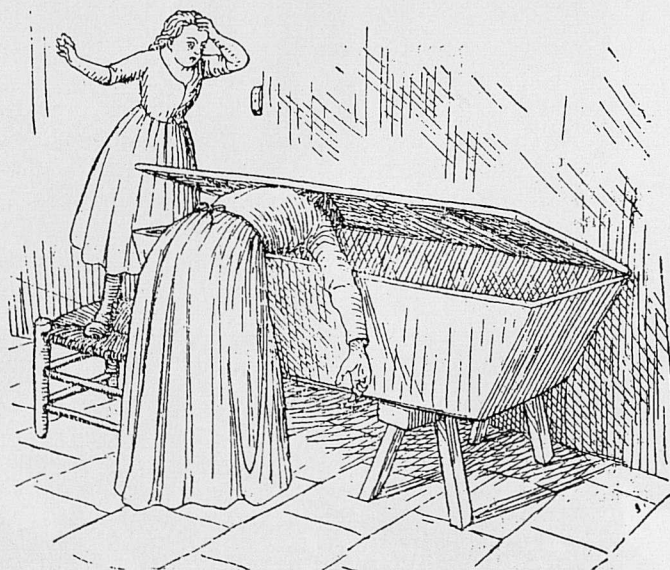
temps d'una *Arcadia algunas noches* (títol d'un molt bon estudi sobre l'obra de cinc grans realitzadors: Orson Welles, Alfred Hitchcock, Howard Hawks, John Huston i Vincente Minnelli), que simbolitzava aquell "regne imaginari" en què es transformava davant dels nostres ulls qualsevol sala fosca en obrir-se les cortines i il·luminar-se la pantalla; la veritat és que, com a lector, el llibre de Gabriel Genovart m'ha transportat durant molts de vespres, que hauria desitjat que no s'hagués fet de dia mai, a aquell País de Mai Més on els mites, contes i pel·lícules convergeixen davant els *ojos ardiendo como faros* (Antonio Martínez Sarrión, dixit) de tots i totes els Peter Pan i Wendies que són i han estat al món. I que, per entendre'ns, són els mils i mils d'espectadors que en el seu moment, quan eren nins o adolescents, varen gaudir de la

Gabriel Genovart

visió de les mateixes pel·lícules i varen disfrutar amb la lectura dels mateixos contes, relats i mites de què ens parla G. Genovart. I que, ara ja adults i no de primera generació precisament, desencantats fins a les anques del món en què vivim (jo, com a mínim, ja he començat a acomiadar-me del nou segle XXI tot just començant: em fa, senzillament, oi) no perdem encara la confiança en el fet que ara es comptin almanco per dotzenes els que gaudeixen de la lectura de *La placenta dels somnis*.

La millor opinió que es pot donar del llibre de G. Genovart –i aquest no és un assumpte lleuger– és que, tot i que ha estat editat per l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de les Illes Balears, i tot i que té totes les traces d'haver estat publicat com a tesi universitària, afortunadament no s'assembla gens a una tesi doctoral fada, avorrida, doctament acadèmica i escrita en un llenguatge abstrús i inintel·ligible que només entenen –si ho aconseguen– l'autor i quatre comparses o col·legues de fatigues. I no s'ha de pensar per això que el llibre està mancat de documentació o d'incardinació interna en tots i cadascun dels temes que planteja. Des de Freud i la seva *Interpretació dels somnis* fins a *Espejo de fantasmas* de Román Gubern, Gabriel Genovart recolza i fonamenta el desenvolupament de les seves teories en l'obra dels més famosos especialistes en el territori dels mites, contes de fades i somnis: Bruno Bettelheim, Otto Rank, Erich

Fromm, Jung, Vladimir Propp, entre d'altres.

El que és vertaderament apassionant de *La placenta dels somnis* i el que converteix la seva lectura en un plaer extraordinari allunyat de tota pedanteria és haver sabut aparellar rigor i amenitat capítol rere capítol, pàgina rere pàgina, paràgraf rere paràgraf.

Si com afirma Joseph Campbell "els mites són infinits en la seva polivalència", no hi dubte que l'esmentada polivalència es posa de manifest igualment en les múltiples maneres que ha tengut el cine de relacionar-se amb aquell "univers oníric" paral·lel al seu (el de les imatges) que és el dels mateixos mites, contes de fades i somnis. I no ens referim només al fet concret que el cine pugui haver tractat temàticament dels universos o territoris esmentats (en el cas dels contes de fades, *La Ventafocs*, *Blancaneus*, *Barbalava*, *Àlícia*, etc...; en el cas del món dels somnis, pensem en pel·lícules que van des de *Jennie* i *Cartas a mi amada* de William Dieterle fins a *El año pasado en Marienbad* d'Alain Resnais, passant per *Sueño de amor eterno*, de Henry Hathaway), sinó en l'essència específica del cinematògraf entesa com a "tren d'ombres" en l'encertada expressió de Màxim Gorki, des del moment mateix que es va inventar amb els germans Lumière i Mèlies.

La tesi final del llibre, si la podem

catalogar així, seria la de ratificar l'existència d'una autèntica "poètica del somieg" (*poétique de la rêverie* l'anomena Gaston Bachelard) que podem trobar a totes les fantasies col·lectives de la humanitat i que han estat simultàniament recreades oralment pels mites i contes de fades així com "internalitzades" mitjançant les imatges dels somnis; per després ser, en el nostre temps, "externalitzades" mitjançant les projeccions cinematogràfiques.

Així doncs, de la mà de Gabriel Genovart ens embarcarem amb la mateixa avidesa i ànsies de conèixer el món que ho varen fer els qui es varen embarcar a la Hispaniola (Stevenson) o al Pequod (Melville) en aquell Transsiberià o Orient Express de camins i averanys que es bifurquen i que, en el cas del llibre que ens ocupa, és el resultat dels mites, somnis, contes de fades i pel·lícules que hi conflueixen i s'entrecreuen. I transportats per aquella "estora màgica" de les "mil i una nits" de la seva imaginació de cronista —com si es tractàs d'un Álvaro Cunqueiro renascut— viatjarem amb l'autor des de les boirines que envolten el casalot de Manderley (*Rebecca*) fins a les que, després de travessar les esquerpes altures del pas del Borg, ens permetin entrellucar entre les ombres l'immens perfil d'un castell dels Càrpats (mite

de Dràcula). O bé navegarem cap al sud de tots els mapes per retrobar-nos novament amb els noms màgics que varen poblar l'imaginari de la nostra infantesa i adolescència: els Tòpics i el Carib, l'Àrtic i l'Antàrtic, Casablanca i Macau, Tahití i Java, Bagdad i Veracruz, etc...

Llegint *La placenta dels somnis* hem tornat a possessionar-nos de la mirada de Mia Farrow en una de les més belles i injustament menys valorades pel·lícules de Woody Allen: *La rosa púrpura del Cairo*. Aquella mirada absorta contemplant des de la seva butaca —i des de la nostra, també absorts espectadors— les meravelloses circumvolucions de Fred Astaire i Ginger Rogers als acords de "Cheek to cheek": reveladora seqüència de tot el que el cine ha representat des dels començaments (i els mites i els contes des de molt abans), com a suport moral i psicològic, enmig de la grisor i la mediocritat de tantes vides humanes, durant el segle XX.

Que no s'han de confondre els somnis amb la vida ho sabem Woody Allen, Gabriel Genovart i supòs que molts d'altres. Però no resulta incert que sense aquests somnis que ens rescataen de les insuficiències de la vida, com molt bé va saber advertir Ernst Fischer (*La necessitat de l'art*), la nostra calamitosa existència resultaria senzillament invivable. ■

La noche del cazador